

TEISINĖ APŽVALGA

LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKA 2022 M.

#1

2022 M. GEGUŽĖ

Lietuvos Raudonasis Kryžius yra nevyriausybinė organizacija, virš 25 metų teikianti socialinę, humanitarinę ir teisinę pagalbą pabėgėliams, prieglobsčio prašytojams, asmenims be pilietybės ir kitiems migrantams nepriklausomai nuo jų teisinio statuso.

Teisinės apžvalgos rengiamos Lietuvos Raudonojo Kryžiaus iniciatyvos, kuria siekiama stebėti Lietuvos teismų vystomą praktiką migracijos ir prieglobsčio bylose bei dalintis informacija apie kai kuriuos reikšmingus sprendimus, rėmuose. Apžvalgose perteikiamos aktualios ištraukos iš šių metų teismų jurisprudencijos bei pateikiami juridinės galios neturintys papildomi komentarai.

Apžvalgose pateikti komentarai yra skirti apžvelgiamų teismo išaiškinimų platesnio konteksto ir potencialaus poveikio praktikos vystymuisi paaiškinimui. Komentuodami teismo sprendimus, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus teisininkai remiasi savo dalykine kompetencija bei ilgamete patirtimi migracijos ir prieglobsčio teisės srityje, taip pat tarptautinių teismų praktika, teisine ir moksline literatūra. Esame dėkingi partneriams ir kolegoms už papildomas įžvalgas.

Lietuvos Raudonojo Kryžiaus teisinės apžvalgos yra skirtos tik informacijai, jos nesukuria ir nesuteikia teisių, jomis nenustatoma ir neprisiimama teisinių įsipareigojimų sprendžiant individualius atvejus. Cituojant ar platinant šią teisinę apžvalgą būtina nuoroda į informacijos šaltinį:

Lietuvos Raudonasis Kryžius. (2022 m. gegužė). *Teisinė apžvalga #1*

SPRENDIMAI ŠIOJE APŽVALGOJE:

I. 2022 m. kovo 30 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1819-502/2022

RAKTAŽODŽIAI: apklausos standartai, galimybė tinkamai motyvuoti prašymą.

II. 2022 m. gegužės 11 d. LVAT sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2261-556/2022

RAKTAŽODŽIAI: apklausos standartai, kilmės valstybės informacija.

III. 2022 m. gegužės 12 d. LVAT sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2418-415/2022

RAKTAŽODŽIAI: apklausos standartai, pažeidžiamumas.

I. 2022 M. KOVO 30 D. LVAT SPRENDIMAS ADMINISTRACINĖJE BYLOJE NR. EA-1819-502/2022

BYLOS ESMĖ: Pareiškėjas kreipėsi į teismą su skundu dėl Migracijos departamento sprendimo, kuriuo jam buvo atsisakyta suteikti prieglobstį. Pareiškėjas savo prašymą suteikti prieglobstį grindė jam kilusia „garbės nusikaltimo“ grėsme dėl slaptai sudarytos santuokos, kuriai nepritarė jo sutuoktinės šeima. Migracijos departamentas, išnagrinėjęs prašymą suteikti prieglobstį, jį atmetė, motyvuodamas, be kita ko, tuo, jog pareiškėjo pasakojimas pasižymėjo esminiais trūkumais – buvo abstraktus, neišsamus, bendro pobūdžio bei prieštaringas.

Šioje byloje LVAT pasisakė dėl šių prieglobsčio teisėje svarbių aspektų:

- dėl prieglobsčio prašytojo apklausos, kaip įrodymų surinkimo procedūros dalies, tinkamo atlikimo svarbos ir jos įtakos galimybei tinkamai atskleisti priežastis, kuriomis grindžiamas prašymas suteikti prieglobstį.

2022 m. kovo 30 d. sprendimo 37 punkte LVAT konstatavo:

„Teisėjų kolegija akcentuoja, kad prieglobsčio prašytojo apklausa, atsižvelgiant į tai, jog kitus įrodymus surinkti prieglobsčio byloje dažnai būna sudėtinga, yra itin svarbi procedūra, svarstant pareiškėjo prašymą suteikti prieglobstį. Nagrinėjamu atveju Departamento vykdyta prieglobsčio prašytojo apklausa kelia pagrįstą abejonių ir paneigia kai kuriuos esminius atsakovo bylos nagrinėjimo proceso metu išsakytus argumentus. Pirmiausia, iš apklausos transkripcijos matyti, jog pareiškėjas buvo apklausiamas jam sergant, kas iš esmės galėjo paveikti jo galimybes išsamiai pateikti priežastis, dėl kurių paduotas prašymas suteikti prieglobstį. Departamento darbuotoja, apklaususi pareiškėją,

*skatino jį apklausą daryti nustatytą dieną, neatsižvelgdama į prieglobsčio prašytojo būklę, nors, kaip matyti iš apklausos transkripcijos, abejonių dėl apklausiamo asmens sveikatos kilo. Pirmosios instancijos teismas buvo nurodęs, kad pareiškėjas apklausos metu advokato nereikalavo, tačiau iš apklausos transkripcijos matyti, jog prieglobsčio prašytojas aiškiais žodžiais teiravosi dėl advokato atvykimo ir tik perkalbėtas Departamento darbuotojos sutiko tęsti apklausą. Bylos medžiaga taip pat nesuponuoja išvados, kad pareiškėjas buvo tinkamai išklaustas. Kaip matyti, apklausą pertraukė stovyklos darbuotojas, ragindamas prieglobsčio prašytojo apklausą kuo skubiau baigti, nes, pasak jo, „[kitas] žmogus laukia labai ilgai“. Departamento darbuotoja patikino, kad apklausą greitai bus baigta. Pareiškėjui paprašius išleisti jį į tualetą, Departamento darbuotoja, motyvuodama skuba, to padaryti neleido. Vėliau Departamento darbuotoja nustatė tikslų terminą apklausai baigti – penkias minutes. Vertintina, jog aptarti veiksniai prieglobsčio prašytojui galėjo sumažinti galimybę tinkamai atskleisti priežastis, kuriomis jis grindžia savo prašymą suteikti prieglobstį. Be to, Departamento darbuotoja kelis kartus apklausos metu išreiškė neigiamą nusiteikimą pareiškėjo atžvilgiu (tokią išvadą suponuoja Departamento darbuotojos išsakyta pastaba, jog „šitas žmogus tiek kalba ir tiek jisai spyriojasi“ bei ironišką remarką, jog asmuo, laukiantis savo eilės būti apklaustas, „turi padėkoti šitam žmogui, kur dabar sėdi“), taip pat pareiškėjas kelis kartus negalėjo susikalbėti su vertėju. Apibendrinant, teisėjų kolegija pažymi, jog **Departamentas netinkamai vykdė prieglobsčio prašytojo apklausą, taip iš esmės atimdamas iš jo galimybę tinkamai motyvuoti savo prašymą suteikti prieglobstį.**“*

Pirmiausia pažymėtina, kad teismo pasirinktos formulotės („kitų įrodymų“) suponuoja, jog prieglobsčio prašytojo pasakojimas (apklausa) yra savarankiškas „įrodymas“. Teisiniame kontekste rašytiniai įrodymai paprastai laikomi aiškesniais ir patikimesniais nei kitos įrodinėjimo priemonės, kadangi jie yra atsparesni laiko poveikiui, lyginant su liudytojų parodymais, kuriems neišvengiamai daro įtaką tiek laiko veiksnys, tiek liudytojo požiūris į aplinkybes, apie kurias jis duoda parodymus. Nepaisant to liudytojų ar nukentėjusiųjų parodymai (pasakojimai) yra laikomi savarankiškais įrodinėjimo priemonėmis bei turi įrodomąją vertę, ypač situacijose, kuomet kiti įrodymai yra neprieinami arba neegzistuojantys.

Nagrinėjamu atveju LVAT iš esmės konstatavo, kad tokio pobūdžio įrodymų turiniui ir kokybei gali turėti įtakos, be kita ko, jų surinkimo aplinkybės ir būdas. Atitinkamai, už prieglobsčio prašytojo apklausos turinį atsako ne tik apklausiamasis, tačiau ir apklausantysis, t. y. Migracijos departamento darbuotojas.

Prieglobsčio prašytojo apklausa yra bene svarbiausia prieglobsčio procedūros dalis, nes tik jos metu prieglobsčio prašytojas gali nurodyti dėl kokių priežasčių prašosi prieglobsčio, o atsakingos už prieglobsčio procedūros įgyvendinimą institucijos darbuotojas gali surikti visą informaciją, reikalingą tinkamai įvertinti prieglobsčio prašymą. Sprendimai dėl prieglobsčio neretai grindžiami prieglobsčio prašytojo pasakojimu ir šio pasakojimo suvokiamu „patikimumu“. Atitinkamai, prieglobsčio prašytojo apklausa turi būti atliekama laikantis gerosios praktikos rekomendacijomis, kurios įtvirtintos ne tik mokslinėje literatūroje [1], bet taip pat ir Europos Sąjungos Prieglobsčio Agentūros (toliau - ESPA), atsakingos už prieglobsčio reikalavimų standartizavimą Europos Sąjungoje, parengtose gairėse [2].

ESPA gairėse dėl apklausų vykdymo nurodoma, kad esminiai elementai pradedant apklausą yra, be kita ko, pasitikėjimo atmosferos kūrimas ir patvirtinimas, kad apklausiamasis supranta vertėją (taip užtikrinama, kad komunikacija vyks tinkamai). Prieglobsčio prašytojo apklausos tikslas yra surinkti informaciją. Taigi, apklausa privalo būti atliekama sąlygomis, skatinančiomis prieglobsčio prašytoją pateikti kuo detalesnį ir kuo tikslesnį pasakojimą. Apklausos metu turi būti skatinamas prieglobsčio prašytojo laisvas pasakojimas (angl. free narrative), kurio metu jis galėtų atskleisti visas detales, kurios prieglobsčio prašytojui atrodo svarbios. Užduodant klausimus, apklausą vykdantis asmuo turi užduoti pirmiausia atvirus klausimus (tokius kaip „papasakokite“, „paaiškinkite“, „apibūdinkite“ ir pan.), tuomet siekiant patikslinti gautą informaciją turėtų būti užduodami patikslinamieji klausimai (Kas? Kada? Kur? Dėl kokių priežasčių? Kaip? ir pan.), o uždari klausimai (reikalaujantys atsakymo „taip“ arba „ne“) turėtų būti naudojami itin atsargiai, vertinant, ar jie yra produktyvūs. Anot ESPA gairių, apklausoje turėtų būti remiamasi būtent atvirais klausimais.

Pažymėtina, kad nuorodų į tokio pobūdžio gerosios praktikos standartus ir apklausos metu užduodamų klausimų klasifikavimą randama ne tik literatūroje, bet ir Europos Sąjungos valstybių nacionalinių teismų sprendimuose, pvz., dar 2013 m. Nyderlandų teismas savo sprendime nurodė, jog jeigu institucijos norėjo išsamesnių atsakymų, apklausoje reikėjo naudoti mažiau uždarų klausimų [3]. Tuo atveju, jeigu būtina išsiteirauti konkrečias detales arba patikslinti prieglobsčio prašytojo pateiktą informaciją, gali būti naudojami ir tiksliai suformuluoti uždari klausimai, reikalaujantys trumpų ir konkrečių atsakymų. Jeigu prieglobsčio prašytojo pateiktas atsakymas neatsako į jam užduotą klausimą, tai

yra apklausančiojo užduotis tinkamai reaguoti bei, prireikus, pakartoti klausimą arba jį reformuluoti. Atsižvelgus į tai, jog apklausą veda ir valdo apklausantysis, tuo atveju, jeigu iš prieglobsčio prašytojo tikimasi „detalaus“ pasakojimo, jam užduodami klausimai turi būti formuluojami ir pateikiami tokiu būdu, kuris skatina praplėsti atsakymą ir pateikti reikiamas detales. Tuo atveju, jeigu trūkstamų detalių net nebuvo bandoma išsiteirauti, tai yra apklausančiojo atliktos apklausos trūkumas, o ne prieglobsčio prašytojo pasakojimo. Apklausoje taip pat turėtų būti aptarti ir identifikuoti pasakojimo trūkumai, o prieglobsčio prašytojui turi būti suteikta galimybė pateikti paaiškinimus dėl identifikuotų trūkumų, tokių kaip prieštaravimai ar nenuoseklumai. Ši pareiga suponuoja, jog tai yra apklausančiojo užduotis – identifikuoti, kokios informacijos trūksta, bei paprašyti prieglobsčio prašytojo pateikti paaiškinimus.

Tuo atveju, jeigu apklausos metu net nebuvo bandoma pasiaiškinti dėl tariamų „prieštaravimų“ bei tokiu būdu nustatyti, kas iš tikrųjų įvyko, tai yra apklausančiojo atliktos apklausos trūkumas, o ne prieglobsčio prašytojo pasakojimo.

Apklausa, kuri atliekama nesilaikant tokio pobūdžio gerosios praktikos standartų, gali sąlygoti situaciją, kuomet nepasiekiamas pagrindinis apklausos tikslas – sudaryti galimybę prieglobsčio prašytojui papasakoti savo istoriją bei pateikti tiek visą informaciją, kuri atrodo svarbi jam, tiek visą informaciją, kurios iš jo tikisi apklausantysis. Tiek apklausai tinkamos pasitikėjimo atmosferos ir saugios aplinkos nesukūrimas, tiek pasakojimo turinį varžantis klausinėjimas, tiek kiti apribojimai, pvz., laiko ar kalbos, gali neigiamai paveikti tiek prieglobsčio prašytojo galimybę motyvuoti jo prašymą, tiek apklausančiojo galimybę surinkti visą jam reikalingą informaciją ir, atitinkamai, jo atliekamo tyrimo kokybę.

II. 2022 M. GEGUŽĖS 11 D. LVAT SPRENDIMAS ADMINISTRACINĖJE BYLOJE NR. EA-2261-556/2022

BYLOS ESMĖ: Pareiškėjas kreipėsi į teismą su skundu dėl Migracijos departamento sprendimo, kuriuo jam buvo atsisakyta suteikti prieglobstį. Pareiškėjas savo prašymą suteikti prieglobstį grindė baime kilmės šalyje būti nužudytam Islamo valstybės kovotojų. Migracijos departamentas, išnagrinėjęs prašymą suteikti prieglobstį, jį atmetė, motyvuodamas tuo, jog pareiškėjo pasakojimas buvo abstraktus ir nedetalus, jis nepateikė jokių jo prašymo argumentus patvirtinančių įrodymų, o surinktą kilmės valstybės informacija savaiame nepagrindžia tarptautinės apsaugos poreikio.

Šioje byloje LVAT pasisakė dėl šių prieglobsčio teisėje svarbių aspektų:

- dėl patikslinančių klausimų prieglobsčio prašytojo apklausos metu svarbos, vertinant pasakojimo detalumą;
- dėl pareigos remtis naujausia ir aktualia kilmės valstybės informacija.

2022 m. gegužės 11 d. sprendimo 44 punkte LVAT konstatavo:

*„Teisėjų kolegija, įvertinusi Sprendimo turinį, nustatė, kad Departamentas, spręsdamas prieglobsčio suteikimo pareiškėjui klausimą, tyrimą atliko paviršutiniškai. Iš 2021 m. spalio 15 d. apklausos transkripcijos matyti, kad Departamento darbuotojas neuždavė pareiškėjui patikslinančių klausimų dėl aplinkybių, nulėmusių jo išvykimą iš kilmės valstybės. Pareiškėjas apklausos metu nurodė, kad kilmės šalyje jis niekada neatliko jokių neteisėtų veiksmų, bet tie žmonės, kurie nužudė jo tėvą, pasakė, kad po to bus jo eilė. Tačiau **Departamento darbuotojas pareiškėjo neprašė patikslinti aplinkybių apie sulauktą grasinimą (kaip pareiškėjui buvo grasinta, kiek kartų, kaip šis grasinimas yra susijęs su jo tėvo nužudymu ir pan.).***

Todėl atsakovas ir pirmosios instancijos teismas nepagrįstai vertino, jog pareiškėjo pasakojimas buvo abstraktus ir nedetalus.“

Kaip ir 2022 m. kovo 30 d. sprendime administracinėje byloje Nr. eA-1819-502/2022, LVAT atkreipė dėmesį į tai, kad prieglobsčio prašytojo pasakojimo turiniui ir kokybei gali turėti įtakos, be kita ko, apklausos atlikimo būdas. Atitinkamai, už prieglobsčio prašytojo apklausos turinį atsako ne tik apklausiamasis, tačiau ir apklausantysis, t. y. Migracijos departamento darbuotojas. Šiuo atveju LVAT tiesiogiai susiejo patikslinančių klausimų apklausos metu nebuvimą su pasakojimo vertinimu, kaip „abstraktaus ir nedetalaus“, nepagrįstumu. Kaip jau buvo minėta, tuo atveju, jeigu iš prieglobsčio prašytojo tikimasi „detalaus“ pasakojimo, jam užduodami klausimai turi būti formuluojami ir pateikiami tokiu būdu, kuris skatina praplėsti atsakymą ir pateikti reikiamas detales. Tuo atveju, jeigu trūkstančių detalių net nebuvo bandoma išsiteirauti, tai yra apklausančiojo atliktos apklausos trūkumas, o ne prieglobsčio prašytojo pasakojimo.

2022 m. gegužės 11 d. sprendimo 46-47 punktuose LVAT pasisakė ir kitu prieglobsčio teisėje svarbiu klausimu:

*„46. Teisėjų kolegija sutinka su pareiškėjo apeliacinio skundo argumentais, kad **nebuvo įvertinta naujausia ir aktuali pareiškėjo kilmės valstybės – Malio Respublikos, informacija. [...]***

*47. Iš Sprendimo turinio matyti, kad **atsakovas rėmėsi 2017–2018 m. surinkta informacija apie pareiškėjo kilmės valstybę, tačiau nenurodė ir nevertino, ar ši informacija Sprendimo priėmimo metu nebuvo pasikeitusi. Apeliaciniame skunde pažymima, kad nuo 2018 m.***

saugumo situacija Malyje keitėsi iš esmės ir konfliktas šalyje nuolat gilėjo, atitinkamai sunkėjo ir žmogaus teisių pažeidimai bei beatodairiško smurto lygis. Šie apeliacinio skundo argumentai, be kita ko, grindžiami Amnesty International ataskaita apie Malį už 2020 m., [...] taip pat JTVPK 2022 m. sausio mėn. ataskaita, kurioje pabrėžiama vis blogėjanti saugumo situacija Malyje [...]. Atsakovas atsiliepime į apeliacinį skundą nurodo, kad pareiškėjo pateikta bendro pobūdžio informacija apie situaciją visoje kilmės valstybėje nepaneigia Departamento ir pirmosios instancijos teismo padarytų išvadų dėl beatodairiško smurto pareiškėjo gyvenamojoje vietoje, tačiau, teisėjų kolegijos nuomone, **toks vertinimas gali būti atliekamas tik atlikus papildomą tyrimą, nustatčius pareiškėjo paskutinę gyvenamąją vietą kilmės valstybėje bei surinkus ir įvertinus naujausią bei aktualią kilmės valstybės informaciją pareiškėjo individualių aplinkybių kontekste.**

LVAT ne pirmą kartą savo praktikoje atkreipė dėmesį į tai, jog vertinant tarptautinės apsaugos poreikį turi būti atsižvelgiama į tikslią ir naujausią informaciją apie prieglobsčio prašytojo kilmės valstybę, gautą iš įvairių patikimų šaltinių.

Spręsdamas dėl tarptautinės apsaugos poreikio, Migracijos departamentas atlieka perspektyvų rizikos vertinimą, kuriuo siekiama įvertinti grėsmes, egzistuojančias sprendimo priėmimo metu arba galinčias atsirasti ateityje. Nagrinėjamu atveju Migracijos departamentas, vertindamas riziką prieglobsčio prašytojui nukentėti grįžimo į kilmės valstybę atveju, rėmėsi 3 metų senumo informacija. Atsižvelgus į tai, jog krizė Malyje tęsiasi iki šiol bei saugumo situacija neišvengiamai keičiasi, taip pat į tai, jog nuo 2018 m. šalyje įvyko nemažai reikšmingų įvykių, įskaitant kelis karinius perversmus, akivaizdu, jog nesant tikslios ir naujausios kilmės valstybės informacijos bet kokios daromos išvados dėl aktualių grėsmių nelaikytinos pagrįstomis. Šiuo atveju naujesnė ir aktualesnė informacija neprivalo „paneigti“ padarytas išvadas, tačiau vien tai, kad ji yra prieinama, leidžia racionaliai nuginktyti tokių išvadų pagrįstumą, kadangi 2017-2018 m. informacija tiesiog nesudaro pagrindo užtikrintai spręsti dėl aktualių dabartinių grėsmių.

III. 2022 M. GEGUŽĖS 12 D. LVAT SPRENDIMAS ADMINISTRACINĖJE BYLOJE NR. EA-2418-415/2022

BYLOS ESMĖ: Pareiškėja kreipėsi į teismą su skundu dėl Migracijos departamento sprendimo, kuriuo jai buvo atsisakyta suteikti prieglobstį. Pareiškėja yra jazidė, savo prašymą suteikti prieglobstį ji grindė tuo, kad buvo pagrobta ir seksualiai išnaudota ISIS teroristinės grupuotės narių, gyventi Irake bijo, nes jazidai nuolat puolami. Migracijos departamentas, išnagrinėjęs prašymą suteikti prieglobstį, jį atmetė, konstatuodamas, kad tyrimo metu nenustatyta nei tikėtino persekiotojo, nei jo tikėtinų motyvų ir tikslų persekioti prieglobsčio prašytoją, t. y. neidentifikuota faktinių aplinkybių, pagrindžiančių prielaidą, jog grįžimo į kilmės šalį atveju jai kiltų reali individualaus persekiojimo rizika.

Šioje byloje LVAT pasisakė dėl šių prieglobsčio teisėje svarbių aspektų:

- dėl patikslinančių klausimų prieglobsčio prašytojo apklausos metu svarbos, siekiant nustatyti visas reikšmingas aplinkybes;
- dėl specialiųjų procedūrinių garantijų pažeidžiamiesiems prieglobsčio prašytojams.

2022 m. gegužės 12 d. sprendimo 32 punkte LVAT konstatavo:

*„Kaip matyti iš Apklausoje protokolą ir atsakovo Sprendimo, pareiškėjos pasakojimas buvo laikomas pakankamai detaliu. Tačiau pareiškėjos nurodomos aplinkybės (Sprendimo 27 p.), bendrosios šalies situacijos kontekste, suponuoja migracijos pareigūnams prievolę imtis ne minimalių, o visų įmanomų priemonių tikrajai faktinei situacijai nustatyti. Tai šios bylos kontekste reiškia, kad **privalėjo būti atliekamos specializuotos pareiškėjos apklausos, kuriose aktyviai dalyvautų specialistai (psichologai, analitikai ir pan.), turintys migrantų apklausų patirties. Svarbu pažymėti ir tai, kad pareiškėjos apklausos***

metu, kai kalbėta apie prieš pareiškėją naudotą įvairaus pobūdžio prievartą, su tuo susijusius įvykius, nesiekta konkretumo, aiškaus situacijos vaizdo apibrėžčių, todėl teisėjų kolegija prieina prie išvados, kad aplinkybių tyrimui nebuvo skirtas pakankamas dėmesys, todėl nėra teisinio pagrindo pripažinti, kad pareiškėjos argumentai dėl smurto ir prievartos prieš ją yra paneigti.“

Kaip ir ankstesniuose savo sprendimuose, LVAT atkreipė dėmesį į tai, kad prieglobsčio prašytojo apklausa turi dvigubą tikslą – ne tik suteikti prieglobsčio prašytojui galimybę papasakoti savo istoriją, tačiau kartu ir padėti sprendžiančiajai institucijai surinkti visą tyrimui reikalingą informaciją. Būtent pastarasis aspektas akcentuojamas šiame sprendime. Sprendžiančiosios institucijos užduotis – surinkti visus aktualius ir prieinamus įrodymus bei jų visumos kontekste įvertinti potencialias rizikas. Tuo atveju, jeigu apklausos metu nesiekama konkretumo, t. y. neužduodama tinkamų patikslinančių klausimų siekiant nustatyti tyrimui aktualių įvykių ir epizodų detales, surinkta informacija bus nepilna ir neleis sudaryti „aiškaus situacijos vaizdo“ arba nustatyti „tikrąją faktinę situaciją“. Atitinkamai, rizikos vertinimas, kuris ir taip atliekamas padidinto neapibrėžtumo sąlygomis, dar labiau nukenčia dėl surinktų įrodymų nepilnumo ir gali sąlygoti klaidingas išvadas dėl potencialių grėsmių.

Pastebėtina, kad LVAT išvados dėl pareiškėjos apklausos turinio nesutampa su Migracijos departamento vertinimu, kad jos pasakojimas buvo pakankamai detalus. Teismui šiame pasakojime pritrūko konkrečių detalių, tačiau atsakomybę už šių detalių nebuvimą jis priskyrė Migracijos departamentui, o ne prieglobsčio

prašytojai. Tai eilinį kartą patvirtina kituose LVAT sprendimuose vystomą poziciją, jog už prieglobsčio prašytojo apklausos turinį atsako ne tik apklausiamasis, tačiau ir apklausantysis. Tuo atveju, jeigu tam tikrų aktualių detalių net nebuvo bandoma išsiteirauti, tai yra apklausančiojo atliktos apklausos trūkumas, o ne prieglobsčio prašytojo pasakojimo.

Kitas labai svarbus LVAT pastebėtas aspektas – specialistų dalyvavimas prieglobsčio prašytojos apklausoje, atsižvelgiant į jos pažeidžiamumą (praeityje patirtą smurtą). Šis teismo pastebėjimas netiesiogiai referuoja į Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos apraše [4] (toliau – Tvarkos aprašas) numatytas specialiąsias procedūrinės garantijas pažeidžiamiesiems prieglobsčio prašytojams. Nei šalyje paskelbta ekstremalioji situacija, nei pasirinkta prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo tvarka neatleidžia Migracijos departamento nuo pareigos įvertinti prieglobsčio prašytojo pateiktą informaciją bei, atsižvelgus į jo pažeidžiamumą, nustatyti specialiąsias procedūrinės garantijas, nurodytas Tvarkos aprašo 3 priede, pvz.:

- Užtikrinti, kad prieglobsčio prašytojo apklausą atliktų darbuotojai su pažeidžiamais asmenimis specialiai apmokyti valstybės tarnautojai;

- Pasirinkti tinkamą apklausos atlikimo metodiką, atsižvelgiant į specialiuosius prieglobsčio prašytojo poreikius;
- Užtikrinti psichologo dalyvavimą prieglobsčio prašytojo apklausoje;
- Pasitelkti specialistų (medicinos gydytojų, psichologų, socialinių darbuotojų) pagalbą paruošiant prieglobsčio prašytoją apklausai.

Nagrinėjamu atveju, įvertinus prieglobsčio prašytojos pasakojimą apie praeityje patirtą smurtą, LVAT konstatavo, kad jos apklausoje privalėjo dalyvauti atitinkamų sričių specialistai, t. y. asmenys, turintys specialiųjų tam tikros srities žinių. Prieglobsčio prašytojo pažeidžiamumas yra svarbus aspektas, turintis įtakos visam tyrimo procesui. Siekiant užtikrinti tyrimo kokybę ir priimamų sprendimų pagrįstumą, darbuotojai su pažeidžiamais prieglobsčio prašytojais (atliekant apklausas, vertinant tarptautinės apsaugos poreikį) turi būti pasitelkiami specializuotuose mokymuose dalyvavę ir toliau apmokomi darbuotojai, taip pat kitų aktualių sričių specialistai.

IŠNAŠOS

[1] Apžvalgai žr., pvz.: Skrifvars, J., Antfolk, J., van Veldhuizen, T., Sui, V., & Korkman, J. (2021). Eliciting Information in Official Finnish Asylum Interviews. <https://doi.org/10.31234/osf.io/zx574>; van Veldhuizen, T. S., Maas, R. P. A. E., Horselenberg, R., & van Koppen, P. J. (2018). Establishing origin: Analysing the questions asked in asylum interviews. <https://doi.org/10.1080/13218719.2017.1376607>

[2] EASO praktinės gairės. Asmeninis pokalbis (2014), <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/public/EASO-Practical-Guide-Personal-Interview-LT.pdf>; EASO kokybės užtikrinimo priemonė. Tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimas. 1 modulis. Asmeninis pokalbis (2019), <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b4118321-989b-11e9-b2f2-01aa75ed71a1/language-lt>

[3] 2013-08-08 sprendimas bylose AWB-13_18748uvv ir AWB-13_18747u, Limburg apygardos teismas, Nyderlandai, ECLI:NL:RBLIM:2013:12106

[4] Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-131 "Dėl Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo"

**Lietuvos
Raudonasis
Kryžius**

**Konstitucijos pr. 7A, PC Europa, III a.
Vilnius, LT-09307
+370 659 71 598
info@redcross.lt**